

Іван ЮЩУК

**ПРОЧИТАННЯ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Цикл

...Та читайте
Од слова до слова,
Не минайте ані титли,
Ніже тії коми...
(Т. Шевченко)

Київ — 2019

Передмова для порозуміння

Слово Шевченкове не забронзовіле, не мертво, воно живе й постійно будить думку. Воно сповнене великої життєвої сили — любові до України й людей. “Я так її, я так люблю мою Україну убогу, що проклену святого Бога, за неї душу погублю!” — самозречно заявив Тарас Шевченко на засланні 1847 року.

Я не поет. Я просто один з українців, про долю яких з тривогою колись думав і писав Тарас Шевченко. І його думка відлунює в мені, як би в кожному небайдужому українцеві.

Я не доповнюю Тараса Шевченка, і не підправляю його, і на славу не зазіхаю. Я проймаюся його щирою думкою і не можу мовчати. Очіма Тараса Шевченка дивлюся круг себе. Щось змінилося, щось зосталось. Щось нам треба міняти, а в чомусь і самим мінятися — заради відродження української гідності й самоповаги.

Шевченкові слова подаю прямим шрифтом, свої — похилим. Схиляюсь перед величчю думок Тараса Шевченка.

I

Згадаю дещо, заспіваю
Та й знов мережать заходжусь
Дрібненько книжечку...
*Слова нестримно наступають,
Долаючи вагання мить,
Як серце зболене підказує,
Як розум збурений велить.*

II

Не для людей, тієї слави,
Мережані та кучеряві
Оці вірші віршую я...
*Поете, в них душа твоя
Безсмертна розмовляє з нами
Щиросердечними словами,
І кожен з нас, хто має вуха,
Чує голос твого духа.*

III

Не похвали собі, громадо! —
Без неї, може, обійдусь, —
А ради жду собі, поради!..
*Служити маєм нашій правді,
А не годить комусь.*

IV

Сказав би я правду,
Та що з неї буде...
Отак було завжди:
Брехні вірять люди,
А слово правдиве
Не скоро доходить...
Така вже, не диво,
Підлесна порода:
Не правда — вигóда.

V

Світе ясний, краю милий,
Моя Україно...
Ненасить тебе обсіла,
Жде твого загину.
Ти ж прекрасна і чудова,
Як ніхто, на вроду:
Дзвінкотюча твоя мова,
В розкошах природа.

VI

І барвінком, і рутою,
І рястом квітчає
Весна землю...
Нескутою
Душею милу́йсь у тім раї.

VII

І барвінком, і рутою,
І рястом квітчає
Весна землю...

Скутую

*Морозами ріллю оживляє.
Виходить сіяч, жменею
Зерно у землю сіє
Із думкою натхненною,
Що воно зійде й дозріє.*

VIII

Дивлюся,

Мов на небі висить
Святий Київ наш великий...
*Райська зелень око тішить,
На церквах осяйний блискіт.
Берег в небо звівся круто,
Низом лащить ся Славута.*

IX

Тяжко, тяжко мені стало,
Так, мов я читаю
Історію України. *Тяжко*
Пишеться вона. Від кого
Це залежить, хто ж бо знає?
Стільки горя, стільки лих!
Від сусідів наших ближніх
Чи від нас самих?

X

Реве та стогне Дніпр широкий...
Минають за роками ро́ки,
А Україна спить — допоки?
Допоки будемо рабами,
Допоки попихатимуться нами
Чужинці?
Ми ж не раби, а українці!

XI

Сонце гріє, вітер віє
На степу козачім...
Чайка іноді заплаче
Задля убієнних душ.
А їх — незлічені мільйони,
Убитих за чужим законом.

XII

“Молися, сину: за Вкраїну
Його замучили колись”.
У них лютує лють звірина —
Лиш українцем ти назвись:
Тарас Шевченко, Алла Горська,
Іван Світличний, Стус Василь,
Натхненний Івасюк... Не горстка —
Землі зневоленої сіль.

XIII

Все йде, все минає...
І нас підминає
На тому шляху
У безвість глуху.
Невже той фатум
Для нас має
вироком стати?

XIV

Чимало літ перевернулось,
Води чимало утекло...
Ми маємо лише минуле,
Майбутнє — де воно?
Ніхто його для нас не створить,
Якщо самі дорогу не проторим.

XV

На чистій, широкій, на вольній землі...
Жирує багато пажерної тлі —
Чи знищить вона Україну?
Якщо ми дозволимо їй
Панувати на землі святій.

XVI

Золотого Тамерлана онучата голі...
Умостились хижо на чужому полі —
Чи ж довіку?
Тож гуртуйся, роде мій великий,
Щоби плечі розпростерти —
Ми не маєм права вмерти.

XVII

І день іде, і ніч іде.
І, голову схопивши в руки,
Дивуєшся...
 Чому людей
Ні за що мають хитрі дуки,
Що круто владу захопили
У загребущі хижі руки?..
Розвіють ту підступну силу —
Якщо не ми, то наші внуки.

XVIII

Кругом неправда і неволя...
А ми, зіщулені і кволі,
Ждемо якихось змін...
Не принесе їх Він,
Його нема. Не ждім!
Потрібно братися самим.

XIX

В нас дери,
Дери та дай,
І просто в рай...
*Скоріш їх, Боже, забирай —,
Зітхне нужденний край.*

XX

Схаменіться! Будьте люди...
*Зайди, здирники й заблуди,
Бо таки настане мста —
Обізвуться й німі уста.*

XXI

“І патріот! і брат убогих!
Наш славний князь!..”
*Силоміць у душу лізе
Добряк з широкої дороги.
Краще б пакував валізи.*

XXII

А він руку простягає,
Мов світ увесь хоче
Загарбать...
*Завидюці очі...
Та матиме він почесць —
На цвинтарі місце вузьке!*

XXIII

Тяжко, батьку, жити з ворогами!..
*А ще тяжче, як вони між нами
Й нами правлять.*

XXIV

Мороз розум будить..
*І з нас ще люди будуть,
Якщо не зрадимо себе
Заради підлої облуди.*

XXV

Слухай, сину, як навчає
Сатана проклятий...
*Лиш про себе дбай ти —
Будеш ти багатий
Зі злиденною душею.*

XXVI

Ой високо сонце сходить,
Низенько заходить...
*Юні думки буйно бродять,
Старечі — зрушити годі.*

XXVII

Що ж діяти? На те й лихо,
Щоб з тим лихом битись...
*Не чаїтись в хаті тихо,
Часу марно не губити.*

XXVIII

Апостол правди і науки
*Іде невпинно. В пелюшках
Іще сповиті в нього руки...
Та скоро проясниться шлях —
І нація по ньому ступить
З вознем рішучості в очах.*

XXIX

А ми дивились, та мовчали,
Та чухали чуби...
*Як ті все оптом крали
На очах в юрби.*

XXX

А чиєю кров'ю
Ота земля напоєна...
*Як рана незагоєна,
Що на неї, наче повінь,
Знов повзе орда,
Насильство і вражда.*

XXXI

І вороги нові
Розкрадають, як овець, нас...
*Наймитує український етнос
По чужинських нетрях.*

XXXII

Мабуть, мені не вернутись
Ніколи додому?..
*На всіх світових розпутьях
Тужать вкраїнські сіроми.
І поки що розради нема:
Довкола злодіїв тьма...*

XXXIII

А дівчина-сиротина
У наймах марніє...
Не вдома — в чужій чужині
Про щастячко мріє.

XXXIV

Заплакала дівчинонька —
Дружини немає...
Час біжить без заиноньки,
Молодість минає.

XXXV

А ти пишалася колись
В добрі і розкоші! Вкраїно!..
Світами люди розбрелись,
Забиті вікна у хатинах.

XXXVI

О милий Боже України,
Не дай пропасти на чужині...
Із покоління в покоління
Лунає український зойк,
Але його не чує той,
Хто мав би чути.
Наш ворог лютий.

XXXVII

Кругом хвилі як ті гори:
Ні землі, ні неба...
*Пливемо в непевнім морі —
Берега дістатись треба.*

XXXVIII

...Аж землячок,
Спасибі, признався,
З циновими гудзиками...
*Наділений підлабузництвом,
До перетворень має хист —
Тож українець він чи кар'єрист?*

XXXIX

“Так як же ты
Й говорять не вмиеш
По-здешньому?” — “Ба ні, —кажу, —
Говорить умію.
Та не хочу!...”
*Лиш хамелеон міняє колір
Під оточення.*

XL

Дивлюся, в могилі усе козаки:
Який безголовий, який без руки...
*Тож скажіте, козацькі нащадки,
Хто в Україні має право
Встановлювати свої порядки?*

XLI

Подивіться лишень добре,
Прочитайте знову
Ту ю славу...
*Святослав Хоробрий,
І Виговський, і Підкова
Кров'ю власною скропили
Нашу славу слабосилу.*

XLII

А москалі і світ Божий
В путо закували...
*І все їм — мало, мало.
Очі завидючі, загребуці руки
У неситих хижих круків.*

XLIII

А душу треба розважати,
Бо їй так хочеться, так просить
Хоч слова тихого...

Чужа

*Тим часом мова душу босу
Мов косою крає, косить
І під ноги топче
Надбання споконвічне, отче.*

XLIV

Раз добром нагріте серце
Вік не прохолоне...
*Тож скажім собі відверто:
Чи розкриті в нас долоні
Для людей, звичайних, смертних?*

XLV

Встань же, Боже, суди землю
І судей лукавих...
*Хабарі деруть, мерзенні,
Її зневажають право.*

XLVI

І неситий не виоре
На дні моря поле...
І не позрїбає з неба,
Мов дукати, зорї...
А без нього синє море
Вирувати буде
І красі небесній вічній
Радїтимуть люди.

XLVII

А Україна навіки,
Навіки заснула...
Бридню з голови ти викинь,
Вже ворог дошкулив —
Вона прокидається
Ї чекає весни зачасно.

XLVIII

Дїла добрих обновляться,
Дїла злих загинуть...
Вкраїна оздоровиться
Ї повстане з руїни.

XLIX

Не зрять Бога над собою,
Не знають, що діють...
Україну ось надвоє, натроє
Між собою ділять.

L

Дурні та гордії ми люди
На всіх шляхах, по всій усяді,
А хвалимось, що ось-то ми...
Сповідуєм чужі облуди,
Пнемося стати над людьми,
Круг себе дивимось пихато...
Та пусто в череп'яній хаті.

LI

Нема правди, не вироста,
Кривда повиває...
Бандити засіли в кріслах,
Руки потирають.

LII

І знову шкуру дерете
З братів незрячих, гречкосіїв...
*А то кричали як на те,
Що їхні справдите надії.*

LIII

Медоточивими устами...
*Малюють плани перед нами:
Немов будують рай для всіх;
Насправді ж — лиш для них самих.*

LIV

Не дай, Боже, в багатого
Пить попросити...
*В нього доброта за плату,
Грішми він ситий.*

LV

Дурить себе, чужих людей,
Та не дурить Бога...
*Як час здере брехню з костей,
Від вас не лишиться нічого.*

LVI

А на громаду хоч наплюй!
Вона — капуста головата...
Той п'є, той грошики рахує,
Той гострить ніж на брата,
А в того — скраю хата.

LVII

Господь, любя отих людей,
Послав на землю їм пророка...
Приніс він людям тлум ідей.
Та нащо їм ота морока?
Й зневажили слова пророка.

LVIII

Трудящим людям , всеблагий,
На їх окраденій землі
Свою ти силу ниспошли.
Вони — вельможі й королі
На рідній їм землі.

LIX

Сльозами моря не долить...
*Якщо біда тобі болить,
Знай: з будь-якої скрути
Вихід мусить бути.*

LX

На Великдень, на солоні
Против сонця, діти
Грались собі крашанками...
*А обіч хлопці немалі
Схрестили з соняхів шаблі —
Готуються до бою
Із чужинською ордою.*

LXI

А панам лукавим
Нащо здалась козацькая
Великая слава?!
*Ще бо козацькі нащадки
Схочуть вернути статки,
Зайдами вкрадені в них.*

LXII

Вставайте, кайдани порвіте...
Кайдани хижих принижень —
Хіба це кинуте на вітер,
А не до нас, рабів нездвижних?

LXIII

Якби ви вчилися так, як треба,
То й мудрість би була своя...
Не потихав би вами лейба,
Не хрюкала б на вас свиня
Московська.

LXIV

Кохайтесь, чорнобриві,
Та не з москалями...
Залицяйтесь, добрі хлопці,
Та — не до московок:
Не та розмова в них,
Чуже в них слово.

LXV

Веселі здалека палати,
Бодай ви терном поросли!..
*В старих добро забрали з хати,
Знедолили сиріт малих.*

LXVI

Кого благати ви прийшли?
Кому ви сльози принесли?..
*Благання ваші марні, все,
Володар бідкань не почує:
Круг нього, наче та стіна,
Чинників глуха юрма.*

LXVII

А ми браталися з ляхами!..
*Братались та́кож з москалями,
Та люто гризлись між собою —
Хохли з дурною головою.*

LXVIII

Ото дурний! а ще й битий!
На квиток повірив
Москалеві.

*Мало били
Нас, довірливих і сірих!
А били в тім'я люто,
Щоб думку у ярмо запхнути.*

LXIX

Бодай те лихо не верталось,
*Як з москалями ми братались,
Щоб горем і добром ділитись...
Вони ж бо прагнули погрітись,
Коли підпалять хату нашу,
І мати в нас для коней пашу.*

LXX

Братались з вольними ляхами,
Пишались вольними степами...
*Немає дружби між народів,
Є тільки міжнародна заздрість.
Про дружбу говорити годі,
Як власний інтерес при владі.*

LXXI

За що ми голови складали —
В оці могили? Будеш жить,
То, може, й знатимеш, небоже...
*Не ради слави помирали,
А ради нас, хохлів негожих,
Щоб не були рабами.*

LXXII

У нас воля виростала,
Дніпром умивалась...
*Не холодною водою —
Кровію святою.*

LXXIII

Не вмирає душа наша,
*Нищена голодоморами,
У московських тюрмах морена—
Прегірка була та чаша, —
Та осталась непокорена.
Й ще підніметься, здвигнётся
Повнотою свого серця!*

LXXIV

Молітесь правді на землі,
А більше на землі нікому
Не поклоніться...

Аж до скону

*Дорогою прямою йдіте —
Й щасливі будуть ваші діти
На своїй, не вкраденій землі.*

LXXV

Хіба самому написати
Таки посланіє до себе...
*Пишу для інших, але, знаєть,
Його їм і не дуже треба.*

LXXVI

Загине все, ти сам загинеш,
І не згадають, щоб ти знав...
*Ні, я вернуся в Україну,
За неї я свій вік поклав.*

LXXVII

“Якби-то, — думаю, — якби
Не похилилися раби...”

А ті...

Німі на панщину ідуть
І діточок своїх ведуть.

LXXVIII

Коли

Ми діждемося Вашингтона
З новим і праведним законом?..

Діждались.

Та наші спритні вашингтони

Начхали

На власні праведні закони.

LXXIX

Ми серцем голі догола!

Раби з кокардою на лобі!..

Й рвемося ж люто до керма —

Народ вести? Рятуйте! Пробі!

LXXX

Нащо нас мати привела?
Чи для добра? чи то для зла?..
*Вона ж, колишучи, співала,
Свою любов переливала
В своїх дітей.*

LXXXI

Чи буде правда меж людьми?
Повинна бути, бо сонце стане
І оскверненну землю спалить...
*Але чи всі ту правду хочуть,
Хоч про неї всі торочать?*

LXXXII

...Сонце йде
І за собою день веде...
*А як почнеться він грозою,
Земля засіється росою —
На добрий урожай.*

LXXXIII

Дядьки отечества чужого...
*Про них лиш вистачить сказати:
І пес пильнує дому свого,
Чужинцеві не лиже п'яти.*

LXXXIV

Раби, подножки, грязь Москви...
*Коли з московської мовки
Нарешті випозете ви,
Щоб в українство повернутись,
Батьками вашими забудете?*

LXXXV

Плугами, ралом не розорем
Прокляту ниву: поросла
Колючим терням. Горе! Горе!...
*Між терням є жива рілля.
Безсилля хворе перебором,
Гуртом до плуга, друг до друга,
Думок напруга, геть наругу —
Й оновиться земля.*

LXXXVI

І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
*І рідне слово шанувати
Будуть діти.*

LXXXVII

У нашім раї на землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим...
*Заради цього жити маєм
І будувати світлий дім.*

LXXXVIII

Кохалася мати сином,
Як квіткою в гаї...
*Над рідну дитину
В світі кращої немає.*

LXXXIX

Вона чує з тії хати,
Як дитина дише...
*Хіба є що в світі, брате,
За дітей миліше?*

XC

Слово мамо. Великеє,
Найкращеє слово...
*Вкраїна — єдиний наш сховок.
Не сороммося її мамою кликати.*

ХСІ

Лишенько, дівчата!
Мати стан гнучкий, високий,
А серця не мати...
*І душу бачить людське око,
Не тільки ніс кирпатий.*

ХСІІ

Минуло все, та не пропало,
Остались шашелі: гризуть,
Жеруть і тлять старого дуба...
*Їм завжди всього мало й мало,
У голові — лиш каламуть,
У серці — тільки хтивість груба.*

ХСІІІ

Так самі себе бояться
Лукавії люде.
*В них у думці профанація,
В серці купи бруду.
Розставляють скрізь сторожу
Перед власним страхом,
Бо самі собі ворожі
Під непевним дахом.*

XCIV

Всі оглухли — похилились
В кайданах... байдуже...
*Кайдани залізні — жахливі,
А духовні — ще дужче.*

CV

Прозріте, люди, день настав!
Розправте руки, змийте луду...
*Зруйнують в душах н'єдстал
Колоніальної облуди!*

XCVI

Може, ще раз сонце правди
Хоч крізь сон побачу...
*Сонця правди завжди прагни,
Якщо маєш кров козачу.*

XCVII

Чи молитись, чи журитись,
Чи тім'я розбити?!
*Вириваймось із-під гніту
Зайд крутих, неситих.*

ХСVIII

Хто ж пошле нам спасеніє,
Верне добру долю?..
*Не Петро з Арсенієм —
Тільки наша воля.*

ХСІХ

Господне небо, і село,
Ягня, здається, веселилось,
І сонце гріло, не пекло!..
*Мій краю неповинний, милий,
Чом лихо здириців принесло
До тебе? Небо заступили.*

С

А я так мало, небагато
Благав у Бога. Тільки хату,
Одну хатиночку в гаю...
*Та вбогі розумом позаздрять,
Що має хтось черінь свою,
Й хатину ту підпалять задля
Своїх амбіцій.*

СІ

Собор Мазепин сяє, біліє...
*А ворог лютує, шаліє,
Що духа свободи
Зламати в народі не сміє.*

СІІ

“Гай! гай!.. —
Старий промовив. — Недоуми!
Занапали Божий рай!..”
*І справді, де є кращий край?
А дивимось круг себе з сумом:
Чи нашим злидням буде край?*

СІІІ

За шмат гнилої ковбаси,
У вас хоч матір попроси,
То оддасте.
*Для вас нічого,
Крім черева, нема святого,
Та ще хіба що ласий зиск, —
За нього підете й на риск.*

CIV

Люде, люде!
За шмат гнилої ковбаси
У вас хоч матір попроси,
То оддасте.
*Вітчизну — й поготів,
Аби хто добре заплатив.*

CV

Мене по волі і неволі
Носило всюди. Принесло
На старість ледве і додому —
До рідних у своє село.
Але нема облич знайомих:
Ті вирости, а тих не стало...
Літа минули, наче спалах.

CVI

Ох, діти! Діти! Діти!
Велика Божа благодать...
Нам треба розуміти,
Що то —
Майбутня наша знать,
Що то — еліта.

CVII

Нездужаєш чи боїшся
На ворога стати?..
*Хай ворог нездужає,
Хай ворог боїться,
Бо ми — в своїй хаті.*

CVIII

Блаженний муж на лукаву
Не вступає раду...
*Ні за гроші, ні за славу
Правди він не зрадить.*

CIX

...Мов та галич,
Вкрили Україну
Та й клюють елико мога...
*Кубла власні занехали,
Грошей прагнучи і чину,
Нас взяли собі під ноги,
Ще й беруть на кпини.*

СХ

Доки буде ворог лютий
На мене дивитись
І сміятись...

*Безумовно,
Доки сміх той не перейде
У скрегіт зубовний.*

СХІ

На що б, бачся, те згадувать,
Що давно минуло...
*Як воно ж вилазить боком
Ще й тепер. Не все втонуло.*

СХІІ

Мені не жаль, що я не пан,
А жаль мені, і жаль великий,
На просвіщенних християн...
Гнучких, байдужих і безликих.

СХІІІ

А братія мовчить собі,
Витріщивши очі...
*Знайтися мусиш в боротьбі,
Хочеш чи не хочеш.*

CXIV

Люди гнутьсь, як ті лози,
Куди вітер віє...
*Чи не час вже, втерши сльози,
На прю йти з буревієм?*

CXV

Не знав, сіромаха, що вирости крила,
Що неба достане, коли полетить,
Не знав, нагинався... О Боже мій милий!
*В історії ж важить кожнісінька мить...
По світу гряде прогрес шалений,
Встають народи, великі і малі,
Лиш ми — і досі ще аборигени
На Богом даній, на своїй землі.*

CXVI

Байстрюки Єкатерини
Сараною сіли...
*Заповзли в усі шпарини,
Душу отруїли.*

СХVII

“Да шесть тысяч в одной версте
Душ передушила...”
*Пекло сполошилось,
А ви про братство верзете.*

СХVIII

...Боже милий!
Як хочеться жити,
І любити твою правду,
І весь світ обняти...
*Чи ж та світла, чиста мрія
Між людьми колись дозріє,
Щоби гожий дати плід?*

СХIX

...Добре жить
Тому, чия душа і дума
Добро навчилася любити...
*Серед ненависті і глуму
Лиш доброта врятує світ.*

СХХ

...Возвеличу
Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово...
*Незрадна зброя — рідна мова,
Перед її всесиллям
Ворожа лють безсила.*

СХХІ

Ну що б, здавалося, слова...
*Народу в них душа жива,
У них і велич, і безсмертя,
І пошуки важкі, уперті.*

СХХІІ

І всі мови
Слов'янського люду —
Всі знаєте...
*Якби ж то так!
Ви ж навіть ту “велику” люту,
Що з лиха лє пісну отруту,
Ущент паскудите, ще й як!..
Даремно тулитесь до неї:
Були ви — й будете пігмеї!*

СХХІІІ

І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Бо так ведеться зроду:
Той чинить непростенний гріх,
Хто зневажає пращурів своїх
Чужинцям на догоду.

СХХІV

Думайте, читайте,
Марно не чекайте,
Що хтось буде думати за нас:
Кожен думає про свій запас.

СХХV

Ми просто йшли; у нас нема
Зерна неправди за собою...
В речах поетових сурма́,
Що владно кличе нас до бою
Із печерною злобою.

CXXVI

Обніміться ж, брати мої,
Молю вас, благаю!..
*Без цього немає сім'ї,
Ні жданого раю.*

CXXVII

І оживе добра слава,
Слава України...
*Як та жадібність плюгава
В нас самих загине.*

CXXVIII

Здається — кращого немає
Нічого в Бога, як Дніпро
Та наша славная країна...
*Тому-то на її добро
Усякий зайда зазіхає...
А ми — в світах добра шукаєм.*

СХХІХ

Воскресни, мамо! І вернися
В світлицю-хату...
Старцювати
Козацьким дітям не подоба:
У нас — своя земля й господа.

СХХХ

Борітеся — поборете!
Тільки перед нескореним
Відкритий шлях до перемог —
Йому допомагає Бог.

СХХХІ

Борітеся — поборете,
Бо виживають лиш нескорені!
Найперша зброя наша — розум.
Лиш він здолає всі загрози
І виведе наш люд з руїни...
І оживе добра слава,
Слава Україні.

2013–2018 рр.

**Іван Юшук.
Прочитання Тараса Шевченка. Цикл.**

Комп'ютерна верстка
Лариса Кублій
Технічна редакція і друк на ризографі
Михайло Сопівник

(Київ, Хрещатик, 10 Б)

**Київське міське об'єднання
Всеукраїнського товариства “Просвіта”
ім. Тараса Шевченка**

Київ — 2019

Іван Пилипович Ющук

Народився 3 жовтня 1932 року в селі Черникові Волинської області.

У 1957 році закінчив Львівський державний університет ім. І. Франка, філолог-славіст. Кандидат філологічних наук (1964), професор (1992).

Учителював у школі. Працював в Інституті літератури ім. Т. Шевченка АН УРСР. Викладав у Київському педагогічному інституті іноземних мов (тепер — Київський національний лінгвістичний університет). З 1996 року — завідувач кафедри слов'янської філології і загального мовознавства Міжнародного інституту лінгвістики і права (тепер — Київський міжнародний університет). Член Головної ради Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка.

Захистив дисертацію “Т.Г. Шевченко в літературах народів Югославії”. Уклав “Словник української мови VI століття”. Автор понад 30 підручників і посібників з української мови для середньої та вищої школи, ряду статей з мовних та літературознавчих питань. Переклав 12 книг прози з сербської, хорватської, словенської мов, автор повістей для дітей “Троє на Місяці” і “Якось уранці”.

Член Національної спілки письменників України. Заслужений діяч науки і техніки України, відмінник освіти України. Лауреат премій імені Бориса Грінченка, Івана Огієнка і Дмитра Нитченка.